

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 16.12.2008
KOM(2008) 865 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Atnaujintas Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginis
pagrindas**

{SEK(2008) 3058}

{SEK(2008) 3059}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

Atnaujintas Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginis pagrindas

(Tekstas svarbus EEE)

1. ĮVADAS

Jei norima išspręsti ateities uždavinius, kaip antai senėjančios visuomenės keliamos problemos, ir užtikrinti, kad būtų pasiektas vienas svarbiausių Lisabonos tikslų – tvarus, žiniomis grįstos ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas – geresni įgūdžiai, taigi, ir geresnės švietimo ir mokymo sistemos turi būti neatskiriama Europos strategijos dalis. Žinios, įgūdžiai ir kompetencija lemia, ar žmogų lydės sėkmė darbo rinkoje ir ar jis galės aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Tai labai svarbūs socialinės sanglaudos, įmonių ir visos ekonomikos konkurencingumo ir inovacinio potencialo veiksniai.

Dokumente „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“, paskelbtame drauge su šiųmečiu Lisabonos paketu, numatyta, kad dėl darbo rinkos pokyčių žmonės privalės atnaujinti savo įgūdžius, be to, bus būtina parengti geriau dabartinius ir būsimus darbo rinkos poreikius atitinkančią įgūdžių ugdymo politiką. Tai įmanoma tik tuomet, jei mokymasis visą gyvenimą iš šūkio taptų tikrove, jei žmonės svarbiausius gebėjimus įgytų anksti, o įgūdžius gerintų visą gyvenimą, jei švietimo ir mokymo sistemos lanksčiau reaguotų į pokyčius ir būtų atviresnės pasauliui.

ES valstybės narės ir Komisija, įgyvendindamos darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“, glaudžiai bendradarbiavo pertvarkant nacionalines švietimo ir mokymo sistemas. Atsižvelgiant į labai skirtingą valstybių narių pradinę padėtį ir taikant atvirojo koordinavimo metodą (toliau – AKM), padaryta pažanga siekiant bendrų tikslų, nustatytų pagal bendrus rodiklius ir lyginamuosius standartus, ir laikantis integruotų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairių, kuriomis siekiama padidinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, užtikrinti geresnį švietimą ir įgūdžius, sudaryti geresnes sąlygas diegti naujoves bei remti verslumo kultūrą¹. Dabartinė bendradarbiavimo programa, dėl kurios Švietimo taryba susitarė 2001–2002 m., netrukus liausis galiojusi, todėl atėjo laikas įvertinti atliktus darbus ir suplanuoti būsimą veiklą.

Po 2008 m. vykusių išsamių konsultacijų su valstybėmis narėmis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis šiame komunikate siūlomi ilgalaikiai strateginiai uždaviniai ir planuojama veikla iki 2020 m. Uždaviniai atspindi švietimo ir mokymo indėlį siekiant Lisabonos strategijos ir atnaujintos socialinės darbotvarkės tikslų. Komunikate taip pat nustatomi skubiausi prioritetai, kuriems artimiausiu laiku

¹ 23, 24, 8, 15 gairės.

(2009–2010 m.) reikėtų skirti daugiausia dėmesio. Šie prioritetai drauge su patobulintais veiklos metodais ne tik padės sutelkti dėmesį į įgyvendinimą, bet ir suteiks daugiau galimybių lanksčiau šalinti tam tikrus ilgalaikius trūkumus bei užtikrinti politinį bendradarbiavimą sprendžiant naujuosius uždavinius. Taip pat numatyta galimybė vėliau, atsižvelgiant į padarytą pažangą, naujus politinio dialogo aspektus bei sprendimus, susijusius su būsimąja ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategija (po 2010 m.), persvarstyti padėtį ir atitinkamai pakeisti tikslus, lyginamuosius standartus bei ataskaitų teikimo tvarką.

Šiuo metu, ES stengiantis kuo labiau sumažinti ekonominės krizės poveikį ir vėl paskatinti augimą, būtina išlaikyti varomąją jėgą, užtikrinančią veiksmingas ir deramas investicijas į švietimą. Tinkamos politinės priemonės padės ne tik atsigausti po patirto ekonomikos sukrėtimo, bet ir veiksmingai spręsti būsimus uždavinius.

2. DABARTINĖ PADĖTIS

2.1. Pažanga ir uždaviniai

Už švietimo ir mokymo politiką atsako pačios valstybės narės. Europos vaidmuo – remti nacionalinių sistemų tobulinimą papildomomis ES lygmens priemonėmis, abipusio mokymosi ir dalijimosi gerąja patirtimi veikla.

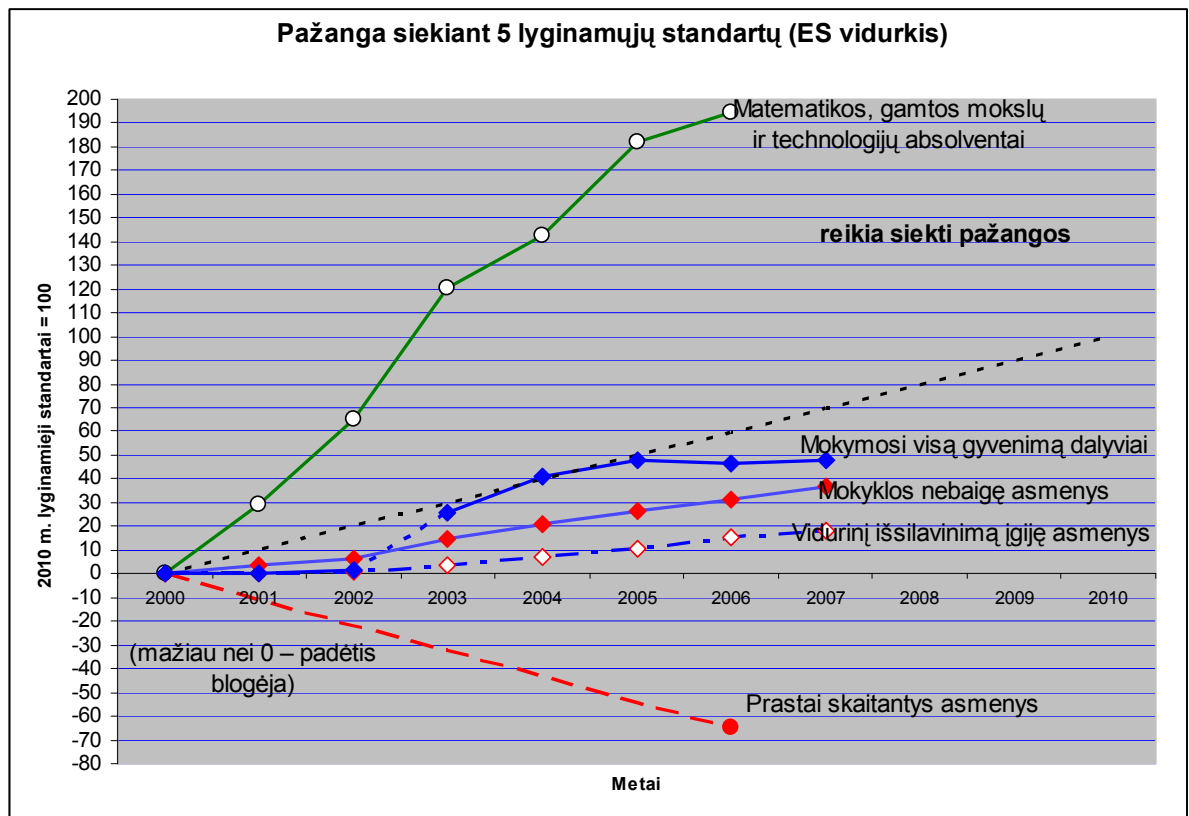
Bendradarbiaujant švietimo ir mokymo politikos srityje remiamos nacionalinės mokymosi visą gyvenimą ir kvalifikacijų sistemų reformos, aukštojo mokslo modernizavimas, Europos priemonių, kuriomis siekiama gerinti kvalifikacijų kokybę ir skaidrumą bei besimokančių asmenų judumą, plėtotė. Valstybėse narėse pasiekta pažanga nėra vienoda ir svarbiausiose srityse ji nėra pakankama. Todėl reikia stiprinti ir priemonių įgyvendinimą. Kaip parodyta 1 pav., daugumos Tarybos nustatytų lyginamųjų standartų iki 2010 m. pasiekti nepavyks. Su matematika, gamtos mokslais ir technologijomis susiję lyginamieji standartai pasiekti jau 2003 m., tačiau daroma nepakankama pažanga, kad būtų pasiekti tikslai, susiję su anksti mokyklą paliekančių asmenų skaičiaus mažinimu, vidurinį išsilavinimą įgyjančių asmenų skaičiaus didinimu ir suaugusiųjų mokymusi visą gyvenimą. Prastai skaitančių asmenų rodikliai netgi pablogėjo².

Todėl 2008 m. pavasario Europos Vadovų Taryba paragino valstybes nares imtis konkrečių veiksmų, kad būtų sumažintas prastai skaitančių ir mokyklos nebaigiančių asmenų skaičius, gerinamas migrantų kilmės ar socialiai nuskriaustų grupių asmenų išsilavinimas, į tęstinio švietimo ir mokymo sistemą pritraukiama daugiau suaugusiųjų ir sudaromos palankesnės geografinio ir profesinio judumo sąlygos³.

² OL C 86, 2008 4 5, p. 1; SEC (2008) 2293.

³ Europos Vadovų Tarybos išvados, 2008 m. kovo mėn., 15 dalis.

1 pav. Pažanga siekiant 5 lyginamųjų standartų iki 2010 m. (ES vidurkis)⁴

2.2. Europos švietimo ir mokymo sistemos vertinant pasaulio mastu

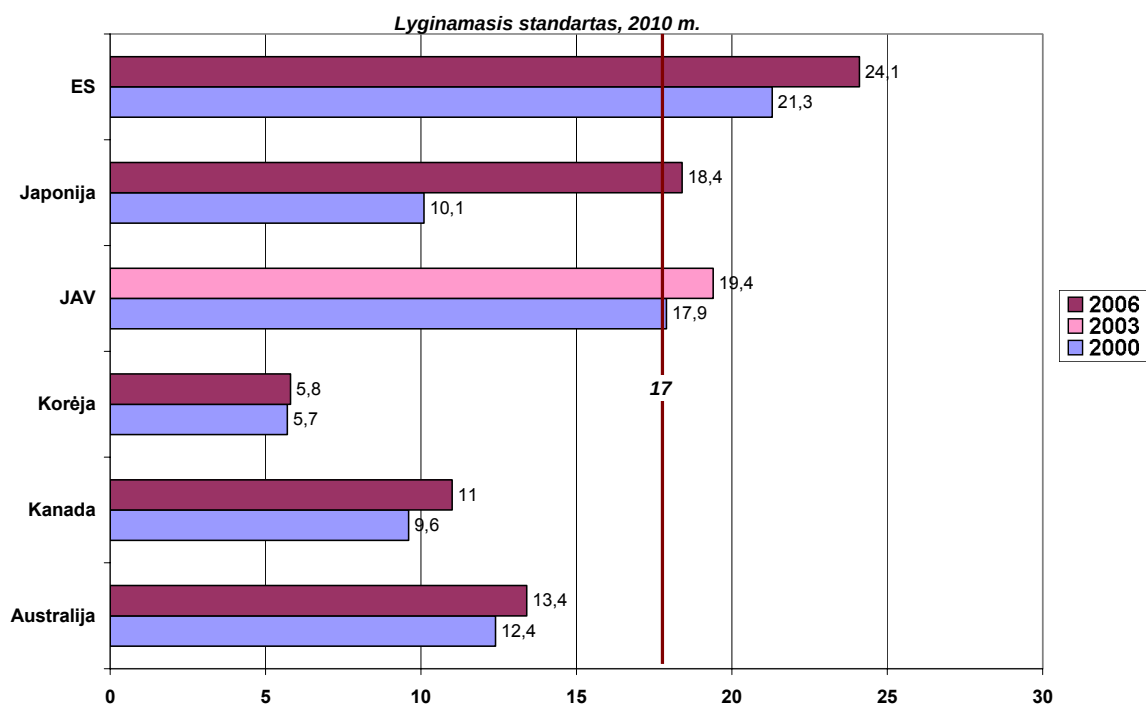
Žvelgiant iš platesnės perspektyvos, ES švietimo ir mokymo sistemos iš esmės prilygsta geriausioms pasaulyje. Tačiau palyginti su kitomis EBPO šalimis, ES sistemose yra didžiulių tiek bendrojo lavinimo, tiek aukštojo mokslo trūkumų.

PISA tyrimo rezultatai (15 metų jaunuolių) rodo, kad ES prastai skaito vis daugiau mokinių. Iš 2 pav. matyti, kad prastai skaitančių mokinių skaičius Pietų Korėjoje, Kanadoje ir Australijoje beveik nekinta ir yra kur kas mažesnis už ES vidurkį. Migrantams, kurių gebėjimo skaityti rodiklis ES yra itin menkas⁵, Kanadoje ir Australijoje sekasi kur kas geriau. 3 pav. rodo, kad kai kurių ES valstybių narių pasiekimai – vieni geriausių pasaulyje. Tačiau kitos valstybės narės vis dar gerokai atsilieka. Išspręsti šią problemą – svarbus Europos uždavinys.

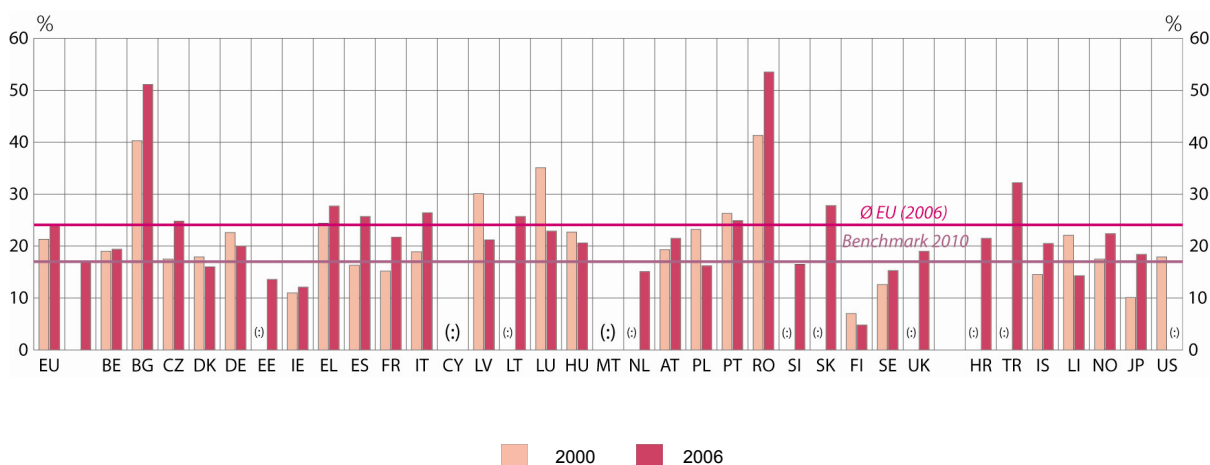
⁴ Matematikos, gamtos mokslų bei technologijų absolventai ir prastai skaitantys asmenys – 2006 m. duomenimis, kiti rodikliai – 2007 m. duomenimis.

⁵ COM(2008) 423.

2 pav. Prastai skaitantys asmenys (15 metų jaunuoliai) (pagal PISA gebėjimo skaityti skalę) ES ir kai kuriose trečiojoje šalyse 2000 m. ir 2006 m. (duomenų šaltinis – EBPO)

3 pav. Prastai skaitantys asmenys (15 metų jaunuoliai) (pagal PISA gebėjimo skaityti skalę) ES 2000 m. ir 2006 m. (duomenų šaltinis – EBPO)

Be to, daugelyje šalių, kurios yra svarbios ES konkurentės, aukštąjį išsilavinimą įgyjančių žmonių dalis yra didesnė. Aukštąjį išsilavinimą ES turi vidutiniškai 23 % 25–64 m. gyventojų, palyginti su 40 % Japonijoje, 39 % JAV, 32 % Australijoje ir Korėjoje, 27 % Naujojoje Zelandijoje.

Galiausiai ES labiausiai rūpi užtikrinti, kad investicijos būtų veiksmingos, o daugelis kitų pasaulio šalių į aukštąjį mokslą investuoja kur kas daugiau lėšų, visų pirma iš

privačių šaltinių. Privačios investicijos ES (0,23 % BVP) yra kur kas mažesnės nei Japonijoje (0,76 %) ar JAV (1,91 %)⁶.

Tai rodo, kad jei Europa nori tapti geriausia pasaulyje žinių ekonomika ir visuomene, ji turi pagerinti savo veiklą šiose srityse.

3. ILGALAIKIAI STRATEGINIAI UŽDAVINIAI IR NEATIDĖLIOTINI PRIORITETAU: ĮGŪDŽIŲ GERINIMAS MOKANTIS VISĄ GYVENIMĄ

Atsižvelgdama į konsultacijų rezultatus, Komisija siūlo iki 2020 m. daugiausia dėmesio bendradarbiaujant švietimo ir mokymo srityje skirti keturiems strateginiams uždaviniams:

- **mokymąsi visą gyvenimą ir besimokančių asmenų judumą** paversti tikrove;
- gerinti indėlio ir rezultatų **kokybę ir veiksmingumą**;
- skatinti **nešališkumą ir aktyvų pilietiškumą**;
- stiprinti **naujovių ir kūrybiškumo, įskaitant verslumą**, aspektus visuose švietimo ir mokymo lygmenyse.

Šiuos uždavinius reikėtų spręsti bendromis politinėmis priemonėmis, taikomomis visais lygmenimis (vidurinėse, aukštosiose bei profesinėse mokyklose ir suaugusiųjų mokymosi įstaigose). Taigi mokymasis visą gyvenimą – svarbus pirmiau minėtų uždavinių įgyvendinimo pagrindas.

Šie strateginiai uždaviniai turėtų būti politinio bendradarbiavimo 2009–2020 m. pagrindas, tačiau reikėtų numatyti ir konkretesnius trumpesnio laikotarpio prioritetinius tikslus. 3.1–3.4 dalyse pateikiami išsamesni ilgalaikiai strateginiai uždaviniai ir siūlomos artimiausio laikotarpio (2009–2010 m.) prioritetinės temos.

3.1. Strateginis uždavinys: mokymąsi visą gyvenimą ir besimokančių asmenų judumą paversti tikrove

Mokymasis visą gyvenimą – tai bet kokio amžiaus – nuo vaikystės iki senatvės – asmenų mokymasis bet kokiais būdais, įskaitant formalųjį, neformalųjį mokymąsi ir savišvietą. Valstybės narės sutarė iki 2006 m. parengti nuoseklias ir išsamias nacionalines mokymosi visą gyvenimą strategijas.

Tačiau šių strategijų įgyvendinimas – vis dar sunkus uždavinys. Į priekį pažengta sukūrus Europos kvalifikacijų sistemą (EKS)⁷, nes taip buvo paspartinti daugelio šalių nacionalinių kvalifikacijų sistemų kūrimo darbai, daug dėmesio imta skirti ne tiek mokymosi procesui, kiek jo rezultatams (t. y. tam, ką besimokantis asmuo žino, supranta ir sugeba). EKS padeda didinti kvalifikacijų skaidrumą ir drauge sudaryti geresnes geografinio besimokančių asmenų ir darbuotojų judumo ir mokymosi visą gyvenimą sąlygas.

⁶ SEC(2008) 2293, p. 69, 89, 148.

⁷ OL C 111, 2008 5 6, p. 1.

Vis dėlto, kad būtų suformuoti lankstūs mokymosi keliai, pvz., kad būtų lengviau patekti iš profesinio mokymo į aukštojo mokslo sistemą, kad universitetuose galėtų mokytis netradiciniai studentai, kad būtų pripažįstamas neformalusis mokymasis, reikia dar daug ką nuveikti. Mokymasis turėtų būti patrauklus ir prieinamas visiems bet kokio amžiaus, išsilavinimo, darbo ir socialinio statuso piliečiams. Reikėtų geriau koordinuoti skirtingų švietimo ir mokymo sektorių veiklą, institucinius įsipareigojimus (įskaitant nuolatinį finansavimą) ir, prireikus, partnerystę su visomis suinteresuotosiomis šalimis.

Tarptautinis besimokančių asmenų judumas – neatskiriama mokymosi visą gyvenimą bei žmonių galimybių įsidarbinti ir gebėjimų prisitaikyti stiprinimo proceso dalis. Įvertinus ES programas paaiškėjo, kad judumas stiprina žmonių ir jų grupių ryšius, didina Europos pilietiškumo teikiamą naudą, padeda į darbo rinką žengiantiems žmonėms geriau prisitaikyti ir drąsiau dalyvauti judumo veikloje. Tarptautinis besimokančių asmenų judumas turėtų tapti veikiau taisykle nei išimtimi, kaip tai yra dabar. Reikia, kad visos suinteresuotosios šalys iš naujo įsipareigotų siekti pažangos šioje srityje ir skirti tam daugiau lėšų.

2009–2010 m. prioritetinės temos

Valstybės narės ir Komisija turėtų siekti kuo geriau įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą strategijas ir Europos kvalifikacijų sistemą.

- **Mokymosi visą gyvenimą strategijos.** Užbaigti nacionalinių mokymosi visą gyvenimą strategijų įgyvendinimą, ypač daug dėmesio skiriant neformaliojo mokymosi ir savišvietos įteisinimui ir orientavimui.
- **Europos kvalifikacijų sistema.** Iki 2010 m. susieti visas nacionalines kvalifikacijų sistemas su EKS ir siekti, kad standartai ir kvalifikacijos, vertinimas ir įteisinimas, mokymosi kreditų perkėlimas, mokymo planai ir kokybės užtikrinimas būtų grindžiami mokymosi rezultatais.

Valstybės narės ir Komisija turėtų skirti daugiau dėmesio politiniam bendradarbiavimui siekiant plėtoti besimokančių asmenų judumą.

- **Besimokančių asmenų judumo plėtotė.** Bendradarbiauti siekiant pašalinti kliūtis ir besimokantiems asmenims suteikti daugiau judumo galimybių Europos ir viso pasaulio mastu tiek aukštajame moksle, tiek kituose švietimo lygmenyse, įskaitant naujus Europos ir nacionalinius siekius ir finansavimo priemones⁸.

3.2. Strateginis uždavinys: gerinti indėlio ir rezultatų kokybę ir veiksmingumą

Europos Taryba yra ne kartą pabrėžusi, kad kokybiškos, veiksmingos ir nešališkos švietimo ir mokymo sistemos yra lemiamas Europos sėkmės veiksnys.

Svarbiausias uždavinys – užtikrinti, kad visi piliečiai įgytų pagrindinius gebėjimus⁹, drauge siekiant meistriškumo, kuris padėtų Europai išlaikyti pirmaujančią vietą

⁸ 2008 m. lapkričio 20–21 d. Tarybos išvados dėl jaunimo judumo.
⁹ OL L 394, 2006 12 30, p. 10.

aukštojo mokslo srityje. Bet kokio lygmens mokymosi rezultatai turi būti aktualūs profesiniam ir asmeniniam gyvenimui.

Bendrujų dalykų ir profesijos mokytojų bei kitų mokymo procese dalyvaujančių darbuotojų darbo kokybė yra svarbiausias vidinis mokyklos veiksnys, nuo kurio priklauso mokinių pasiekimai¹⁰. Per ateinančius 15 metų reikės pakeisti apie 2 mln. vyresnio amžiaus mokytojų, todėl reikėtų siekti, kad mokytojo profesija taptų patrauklesne karjeros galimybe¹¹.

Norint užtikrinti nuolatinę rezultatų kokybę, reikėtų spręsti švietimo ir mokymo sistemų valdymo klausimus. Švietimo ir mokymo įstaigoms reikėtų suteikti daugiau autonomijos, atverti jas pilietinei visuomenei bei įmonėms ir taikyti veiksmingas kokybės užtikrinimo sistemas.

Aukštą kokybę užtikrinti galima tik veiksmingai ir tvariai naudojant turimus išteklius. Investicijos į švietimą ir mokymą – svarbus ekonomikos augimo ir socialinės įtraukties veiksnys, todėl joms reikėtų skirti daugiau dėmesio ir rinkti atitinkamus duomenis¹².

2009–2010 m. prioritetinės temos

Valstybės narės ir Komisija turėtų siekti kuo geriau įgyvendinti kalbų, bendrųjų dalykų ir profesijos mokytojų kvalifikacijos kėlimo, valdymo ir finansavimo strategijas.

- **Kalbos.** Suteikti piliečiams galimybę, be gimtosios, išmokti dar dvi kalbas, skatinti profesinių mokyklų moksleivius ir suaugusiuosius mokytis kalbų, sudaryti sąlygas migrantams mokytis priimančiosios šalies kalbos¹³.
- **Bendrujų dalykų ir profesijos mokytojų kvalifikacijos kėlimas.** Sutelkti dėmesį į svarbiausius pirminio mokytojų rengimo aspektus ir į tęstinio bendrųjų dalykų ir profesijos mokytojų bei kitų darbuotojų (pavyzdžiui, vadovaujančių ar dirbančių orientavimo darbą) mokymo galimybes ir kokybę.
- **Valdymas ir finansavimas.** Įgyvendinti aukštojo mokslo (įskaitant mokymo planus) modernizavimo darbotvarkę¹⁴ ir profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą¹⁵ bei parengti suaugusiųjų mokymo specialistų standartus, remti įrodymais pagrįstą politiką ir praktiką¹⁶, ypač daug dėmesio skiriant tam, kad būtų užtikrintos tvarios valstybės ir privačios investicijos.

¹⁰ COM(2007) 392.

¹¹ 2007 m. lapkričio 15 d. Tarybos išvados, OL C 300, 2007 12 12, p. 6.

¹² COM(2006) 481.

¹³ COM(2008) 566.

¹⁴ COM(2006) 208.

¹⁵ COM(2008) 179.

¹⁶ SEC (2007) 1098.

Valstybės narės ir Komisija turėtų skirti daugiau dėmesio politiniam bendradarbiavimui siekiant ugdyti toliau nurodytus gebėjimus.

- **Gebėjimas skaityti ir skaičiuoti bei gamtos mokslų gebėjimai.** Suburti aukšto lygio grupę raštingumo klausimams spręsti, kuri nagrinėtų mažėjančio mokinių gebėjimo skaityti priežastis¹⁷ ir teiktų rekomendacijas, kaip gerinti raštingumą visoje ES. Pagyvinti bendradarbiavimą siekiant geriau įtvirtinti matematiką ir gamtos mokslus aukštesniuose švietimo ir mokymo lygmenyse bei stiprinti gamtos mokslų dėstymą. Valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę parengti nacionalinius veiksmų planus, susijusius su pagrindinių gebėjimų (taip pat ir suaugusiųjų) ugdymu.
- **Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms.** Užtikrinti, kad ateityje planuojant švietimo ir mokymo veiklą būtų įvertinama, kokių įgūdžių gali reikėti, ir visapusiškai atsižvelgiama į darbo rinkos reikmes.

3.3. Strateginis uždavinys: skatinti nešališkumą ir aktyvų pilietiškumą

Švietimo ir mokymo politika turėtų būti tokia, kad visi bet kokio amžiaus, lyties, socialinės ir ekonominės aplinkos piliečiai, galėtų įgyti, atnaujinti ir visą gyvenimą plėtoti darbui reikiamus įgūdžius bei pagrindinius gebėjimus, padedančius mokytis, būti aktyviu piliečiu ir dalyvauti kultūrų dialoge.

Nors nešališkumo klausimas nuo pat pradžių laikytas vienu svarbiausiu švietimo ir mokymo politikos ir AKM aspektu, svarbiausi uždaviniai tebėlieka neišspręsti. Kas šeštas jaunuolis palieka mokyklą įgijęs tik pagrindinį ar dar žemesnio lygmens išsilavinimą. Daugelio migrantų kilmės mokinių mokslo rezultatai menkesni nei mokinių, kurie mokosi gimtojoje šalyje. Vaikiniai dažniau meta mokyklą ir prasčiau geba skaityti, o merginos palyginti retai renkasi matematikos, gamtos mokslų, technologijų studijas. Menką išsilavinimą turintys suaugusieji yra septynis kartus mažiau linkę mokytis toliau, palyginti su labiau išsilavinusiais suaugusiaisiais. Didelį poveikį galimybėms mokytis ir pasiekti gerų rezultatų bet kokiame švietimo lygmenyje daro asmens socialinė ir ekonominė aplinka¹⁸. Tai svarbiausi uždaviniai, kuriuos reikia spręsti norint sustiprinti socialinę įtrauktį ir užtikrinti tinkamą darbo jėgos pasiūlą.

Menkų mokymosi galimybių problemą galima spręsti užtikrinant kokybišką ikimokyklinį ugdymą, tikslinę paramą ir tinkamai valdomą įtrauktį į pagrindinę švietimo sistemą.

Švietimo sistema turėtų padėti skleisti žinias apie kitas kultūras, demokratines vertybes, mokytis gerbti pagrindines teises, kovoti su diskriminacija, parengti jaunuolius taip, kad jie sugebėtų bendrauti su bet kokios kilmės žmonėmis.

¹⁷ SEC (2008) 2293.

¹⁸ SEC (2008) 2293.

2009–2010 m. prioritetinės temos

Valstybės narės ir Komisija turėtų siekti geresnių rezultatų mažindamos mokyklos nebaigiančių asmenų skaičių.

- **Mokyklos nebaigiantys asmenys.** Sustiprinti prevencinę veiklą, bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo sistemų ryšius, šalinti kliūtis, kurios kyla mokyklą metusiems asmenims, norintiems grįžti ir mokytis toliau.

Valstybės narės ir Komisija turėtų skirti daugiau dėmesio politiniam bendradarbiavimui toliau nurodytose srityse.

- **Ikimokyklinis ugdymas.** Remti visuotines vienodas galimybes naudotis ikimokyklinio ugdymo įstaigų paslaugomis, gerinti šių paslaugų kokybę, geriau remti šių įstaigų darbuotojus.
- **Migrantai.** Mokyti vieniems iš kitų dalijantis gerąja patirtimi, susijusia su migrantų kilmės vaikų lavinimu¹⁹.
- **Specialiųjų poreikių turintys besimokantys asmenys.** Remti personalizuotą mokymąsi laiku teikiant tinkamai koordinuojamas paslaugas, integruoti tokius asmenis į įprastines mokyklas ir užtikrinti, kad jie galėtų mokytis toliau.

3.4. Strateginis uždavinys: stiprinti naujovių ir kūrybiškumo, įskaitant verslumą, aspektus visuose švietimo ir mokymo lygmenyse

Naujovės ir kūrybiškumas – svarbiausi įmonių plėtotos veiksniai, turintys lemiamos reikšmės Europos pajėgumui spręsti tarptautinės konkurencijos ir tvarios plėtros keliamus uždavinius.

Pirmas uždavinys – užtikrinti, kad visi piliečiai įgytų įvairiose srityse aktualių bendrųjų gebėjimų, kaip antai: mokymasis mokytis ir bendravimo gebėjimai, iniciatyvumas ir verslumas, skaitmeninis raštingumas (taip pat ir gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis²⁰), kultūrinis sąmoningumas ir raiška²¹. Siekis ugdyti šiuos bendruosius gebėjimus ir skatinti naujų technologijų naudojimą (valstybės narės turėtų siekti, kad iki 2010 m. visose mokyklose veiktų spartusis internetas²²) turėtų atsispindėti mokymo planuose, metoduose, kvalifikacijose. Glaudesnis universitetų ir įmonių bendradarbiavimas padės ugdyti tiek studentų, tiek mokslininkų verslumą grindžiamą mąstymą.

Antrasis uždavinys – užtikrinti visapusišką žinių trikampio (švietimas, moksliniai tyrimai, inovacijos) veikimą. Europos inovacijų ir technologijų institutas gali paskatinti siekti meistriškumo mokymo ir mokslinių tyrimų srityse, visų pirma gerinant daugelį disciplinų apimančią švietimo institucijų ir verslo partnerystę. Įmonių ir įvairių švietimo, mokymo ir mokslinių tyrimų bei sektorių partnerystė gali

¹⁹ COM(2008) 423.

²⁰ COM(2007) 833.

²¹ OL L 394, 2006 12 30, p. 10.

²² Europos Vadovų Tarybos išvados, 2008 m. kovo mėn., 7 dalis. Taip pat žr. SEC(2008) 2629 ir COM(2007) 833 (gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis).

padėti užtikrinti, kad būtų skiriama daugiau dėmesio darbo rinkoje paklausiems įgūdžiams ir gebėjimams bei inovacijų ir verslumo principų įtvirtinimui visose mokymosi formose. Tokią partnerystę galėtų paskatinti Europos mokslinių tyrimų sritis ir pasaulinio lygio inovacijų grupės.

Europos kūrybiškumo ir naujovių metų (2009 m.) veikla padės išspręsti kai kurias problemas. Plėtojant politinį bendradarbiavimą, reikėtų ES lygmeniu ir drauge su atitinkamomis tarptautinėmis organizacijomis skatinti mokslinius tyrimus, analizę ir idėjų, kaip įvertinti kūrybiškumą ir inovacinius įgūdžius, sklaidą.

2009–2010 m. prioritetinės temos

Įvairiose srityse aktualių bendrųjų gebėjimų ugdymą valstybės narės ir Komisija turėtų laikyti prioritetu.

- **Įvairiose srityse aktualūs bendrieji gebėjimai.** Visapusiškai integruoti įvairiose srityse aktualius bendruosius gebėjimus į mokymo planus, vertinimo sistemas ir kvalifikacijas²³.

Valstybės narės ir Komisija turėtų skirti daugiau dėmesio politiniam bendradarbiavimui toliau nurodytose srityse.

- **Naujovėms atviros institucijos.** Plėtojant specialius mokymo ir mokymosi metodus (įskaitant naujųjų IRT priemonių naudojimą ir mokytojų rengimą) skatinti kūrybiškumą ir naujoves.
- **Partnerystė.** Plėtoti mokymo paslaugų teikėjų, verslo, mokslinių tyrimų institucijų, kultūros veikėjų ir kūrybinės ekonominės veiklos partnerystę.

4. GERESNI BŪDAI ATEITYJE TAIKYTI ATVIROJO KOORDINAVIMO METODĄ

Atvirojo koordinavimo metodo taikymo švietimo ir mokymo srityje sėkmė priklauso nuo politinio įsipareigojimo ir nuo galimybių remti nacionalines reformas ir daryti joms faktinį poveikį. Politinis bendradarbiavimas turėtų būti aktualus ir konkretus, duoti pastebimų rezultatų, pasiekti suinteresuotąsias šalis ir politikus (įskaitant aukščiausio politinio lygio). Labai svarbu vertinti pažangą siekiant iškeltų tikslų.

4.1. Valdymas ir partnerystė

Mokymosi visą gyvenimą perspektyva reiškia, kad reikia koordinuoti įvairių švietimo ir mokymo sektorių veiklą ir nustatyti prioritetus. Jau nustatytos atitinkamos mokyklų²⁴, profesinio mokymo²⁵, aukštojo mokslo²⁶ ir suaugusiųjų švietimo²⁷ politinės darbotvarkės. Keitimasis informacija apie politines priemones ir įgyvendinimas visuose sektoriuose turėtų padėti siekti bendrųjų strateginių prioritetų.

²³ OL L 394, 2006 12 30, p. 10.

²⁴ COM(2008) 425.

²⁵ Tarybos išvados dėl glaudesnio europinio bendradarbiavimo profesinio švietimo ir mokymo srityje ateities prioritetų, 2008 m. lapkričio 20–21 d.

²⁶ COM(2006) 208 ir tarpvyriausybinių Bolonijos procesas.

²⁷ COM(2006) 614, COM(2007) 558.

Todėl reikėtų sustiprinti švietimo ir mokymo politikos neformalios aukšto lygio grupės vaidmenį, kad ji galėtų strategiškai vadovauti taikydama AKM: pavyzdžiui, ji nustatytų prioritetus ir stebėtų pažangą visuose sektoriuose, pateikdama tarpusavio mokymosi ir apžvalgos rezultatus, prisidėtų rengiant politines diskusijas Švietimo Taryboje, užtikrintų, kad tiek Lisabonos procese, tiek vykdant nacionalinę politiką politiniam bendradarbiavimui švietimo ir mokymo srityje būtų skiriama pakankamai dėmesio.

Prioritetu reikėtų laikyti ir didesnę suinteresuotųjų šalių bei socialinių ir pilietinės visuomenės partnerių, galinčių veiksmingai prisidėti prie politinio dialogo ir jo įgyvendinimo, įtraukimą į šią veiklą. Komisija kasmet rengs Europos suinteresuotųjų šalių organizacijų forumą ir reguliariai organizuos atitinkamų suinteresuotųjų šalių tarpusavio mokymąsi.

4.2. Tarpusavio mokymasis, naujovių sklaida ir politikos plėtotė

Tarpusavio mokymasis – vienas svarbiausių švietimo ir mokymo srityje taikomo AKM elementų. Tarpusavio mokymasis padeda vykdyti politines Europos iniciatyvas ir plėtoti nacionalinę politiką. Tai labai svarbus Europos priemonių ir metodų, kaip antai Europos kvalifikacijų sistema²⁸ ar rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų²⁹, sklaidos būdas.

Ateityje reikėtų siekti stiprinti tarpusavio mokymąsi, užtikrinant, kad jis visapusiškai atitiktų pirmiau nurodytus prioritetinius uždavinius, ir didinti jo politinį poveikį. Veikla turi būti grindžiama aiškiais įgaliojimais ir darbų tvarkaraščiais, o rezultatai (pavyzdžiui, politinės rekomendacijos, vadovai, gerosios patirties pavyzdžių rinkiniai) turi būti planuojami. Veikla turi būti organizuojama lanksčiai, kad, kilus naujų klausimų ar politinių temų, ją būtų galima atitinkamai keisti. Remiantis 2009–2010 m. prioritetais, reikėtų parengti tęstinę kintančiais politiniais prioritetais pagrįsto tarpusavio mokymosi ir apžvalgos programą.

Be to, bus naudojamos ir kitos priemonės, kaip antai:

- Mokymosi visą gyvenimą programa³⁰, kuria bus remiama naujovių plėtotė, išbandymas, sklaida ir įgyvendinimas;
- agentūros, pavyzdžiui, *Cedefop* ir Europos mokymo fondas, *Eurydice* ir kiti tinklai, ekspertų grupės³¹, kurie, bendradarbiaudami su tarptautinėmis organizacijomis, padės vykdyti mokslinius tyrimus ir atlikti analizę;
- politinis dialogas su keliomis trečiosiomis šalimis partnerėmis, kuris padėtų palyginti veiklą platesniu mastu ir pasisemti naujų idėjų ir kuris turėtų būti sustiprintas ir geriau susietas su AKM.

²⁸ OL C 111, 2008 5 6, p. 1.

²⁹ OL L 394, 2006 12 30, p. 10.

³⁰ OL L 327, 2006 11 24, p. 45.

³¹ Įskaitant Švietimo ir mokymosi visą gyvenimą mokslinių tyrimų centrą (CRELL), Naujųjų technologijų tyrimų institutą (IPTS), ekonomikos ir socialinių mokslų ekspertų, dirbančių švietimo srityje, tinklus (EENEE, NESSE).

4.3. Pažangos ir pastebimumo ataskaitų tobulinimas

Šiuo metu Komisija ir Taryba drauge kas dvejus metus rengia bendrą pažangos ataskaitą, grindžiamą valstybių narių ataskaitomis, kuriose aprašoma, kokių politinių veiksmų imtasi siekiant bendrųjų AKM tikslų. Ateityje ataskaitose reikėtų skirti daugiau dėmesio tam tikriems veiklos prioritetams ir juos išsamiau aprašyti. Todėl siūloma būsimojoje bendroje ataskaitoje, kuri bus teikiama 2010 m., sutelkti dėmesį į vieną ar kelis 3 dalyje nurodytus neatidėliotinus prioritetus. Reikėtų toliau tobulinti bendras ataskaitas, įtraukiant į jas padėties pavienėse šalyse vertinimą, kuris savo ruožtu padės vertinti, kaip įgyvendinamos Lisabonos nacionalinės reformų programos gerinant švietimą, mokymą ir įgūdžius. Kaip ir anksčiau, ataskaitos bus teikiamos kas dvejus metus.

Reikėtų dėti daugiau pastangų Europos, nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu didinant informuotumą apie švietimo ir mokymo srityje taikomo AKM teikiamas galimybes, prioritetus ir rezultatus. Interneto svetainėje bus teikiama informacija apie politines iniciatyvas ir konkretūs gerosios patirties pavyzdžiai, susiję su AKM taikymu.

4.4. Rodikliai ir lyginamieji standartai

Dabartiniai penki lyginamieji standartai

Rodikliai ir lyginamieji standartai, parengti įgyvendinant darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“, praverė stebint Europos lygmens pažangą, pranešant apie ją ir nustatant uždavinius. Trys iš penkių lyginamųjų standartų (mokyklos nebaigiančių asmenų skaičius, vidurinį išsilavinimą įgyjančių asmenų skaičius, mokymosi visą gyvenimą sistemoje dalyvaujančių suaugusiųjų skaičius) yra integruotų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairių dalis.

Kaip jau nurodyta 2.1 dalyje, daroma nepakankama pažanga, kad šių lyginamųjų standartų būtų pasiekta iki 2010 m. Todėl svarbu dar labiau stengtis pagerinti veiklą šioje srityje. Taigi valstybės narės turėtų nustatyti nacionalinius siekinius tose srityse, kuriose susitarta dėl Europos lyginamųjų standartų.

Lyginamųjų standartų atnaujinimas po 2010 m.

Iki 2020 m. politinį bendradarbiavimą reikėtų grįsti lyginamaisiais standartais, visapusiškai atspindinčiais nustatytus ilgalaikius strateginius uždavinius ir pagrindinį darbotvarkės „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“ aspektą – poreikį gerinti visų gyventojų gebėjimus ir galimybes įsidarbinti. Būsiami lyginamieji švietimo standartai taip pat turėtų būti pakankamai lankstūs, kad juos nustatant būtų galima atsižvelgti į būsimus ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos tikslus ir rodiklius, susijusius su Lisabonos strategija, kurių bus siekiama po 2010 m. Todėl Komisijai ir valstybėms narėms siūloma kaupti patirtį, susijusią su dabartiniais lyginamaisiais standartais ir, remiantis šia patirtimi, apsvarstyti galimybes parengti naujus lyginamuosius standartus, siekiant:

- peržiūrėti ir prireikus atnaujinti dabartinius lyginamuosius standartus, pavyzdžiui, išplėsti prastai skaitančių asmenų skaičiaus lyginamąjį rodiklį įtraukiant matematikos ir gamtos mokslų įgūdžių vertinimą;

- įtraukti 2002 m. Barselonos Europos Vadovų Tarybos nustatytus lyginamuosius standartus (t. y. dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo sistemoje lyginamąjį standartą ir ankstyvo užsienio kalbos mokymosi lyginamąjį standartą);
- nustatyti lyginamuosius standartus, susijusius su naujomis, pradėjus bendradarbiauti atsiradusiomis bei naujus politinius prioritetus atspindinčiomis temomis (pavyzdžiui, aukštąjį išsilavinimą įgyjančių žmonių skaičius ar besimokančių asmenų judumas);
- pradėti kurti naujus rodiklius, susijusius su išsilavinimo ir gebėjimo įsidarbinti ryšiu bei su švietimo, naujovių ir kūrybiškumo (įskaitant verslumą) ryšiais.

Todėl Komisija siūlys valstybėms narėms aptarti toliau nurodytus lyginamuosius standartus, kurių bus siekiama taikant AKM ateiityje.

4.4.1. *Mokymąsi visą gyvenimą ir besimokančių asmenų judumą paversti tikrove*

- *Suaugusiųjų mokymasis visą gyvenimą.* Pagal dabartinį lyginamąjį standartą numatyta, kad mokymosi visą gyvenimą sistemoje turėtų dalyvauti ne mažiau nei 12,5 % suaugusiųjų (25–64 metų). Nors nuo 2002 m. siekiant šio tikslo padaryta nemaža pažanga (pagal dabartines tendencijas, tikslas turėtų būti pasiektas apie 2017 m.), valstybėse narėse ši pažanga fragmentiška ir nevienoda. Atsižvelgiant į technologines ir demografines tendencijas bei neišvengiamą dabartinio ekonomikos nuosmukio poveikį darbo vietoms, kaip niekada svarbu kuo greičiau gerinti ir atnaujinti suaugusiųjų gebėjimus, todėl Komisija siūlo naują – 15 % – lyginamąjį standartą. Taip pat svarbu, kad valstybės narės sumažintų mokymosi visą gyvenimą sistemoje dalyvaujančių žemos ir aukštos kvalifikacijos suaugusiųjų disproporciją; be to, jas reikėtų paraginti nustatyti atitinkamus nacionalinius siekinius.
- *Judumas.* Remiantis 2008 m. lapkričio mėn. Švietimo ir jaunimo tarybos išvadomis, kuriose siūlomi su studentų, bendrojo lavinimo vidurinių ir profesinių mokyklų moksleivių, bendrųjų dalykų ir profesijos mokytojų judumu susiję tikslai, reikėtų nustatyti naują lyginamąjį standartą.

4.4.2. *Gerinti teikiamų paslaugų ir jų rezultatų kokybę ir veiksmingumą*

- *Pagrindinių gebėjimų neįgyjantys asmenys.* 2008 m. pavasario Europos Vadovų Tarybai paraginus valstybes nares imtis konkrečių veiksmų šiai problemai spręsti, Komisija siūlo lyginamąjį standartą, pagal kurį pagrindinių gebėjimų (gebėjimo skaityti bei skaičiuoti ir gamtos mokslų gebėjimų) neįgijusių penkiolikmečių vidutinis skaičius neturėtų viršyti 15 %. Be to, reikėtų ypač pasistengti sumažinti vyrų ir moterų rodiklių skirtumus. Siekiant šio tikslo būtų išplėsta dabartinio standarto, pagal kurį vertinamas tik gebėjimas skaityti, taikymo sritis, nedidinant ribos.
- *Kalbos.* Komisija siūlo naują lyginamąjį standartą, pagal kurį ne mažiau kaip 80 % pagrindinės mokyklos mokinių būtų mokomi bent dviejų užsienio kalbų. Šis pasiūlymas – tai atsakas į Barselonos Europos Vadovų Tarybos prašymą užtikrinti, kad nuo mažens būtų mokoma bent dviejų užsienio kalbų. Pastaruoju metu ankstyvojo ugdymo įstaigose vis intensyviau mokoma kalbų. 2000 m. 40 %

pagrindinės mokyklos moksleivių buvo mokomi dvejomis užsienio kalbomis, o 2006 m. (pagal naujausius turimus duomenis) šis rodiklis išaugo iki 52 %. Taip būtų siekiama toliau skatinti šią pažangą.

- *Investicijos į aukštąjį mokslą.* Komisija siūlo naują lyginamąjį standartą, pagal kurį valstybės ir privačios investicijos į modernizuotą aukštąjį mokslą būtų bent 2 % BVP³². Taip būtų atsižvelgta į politines diskusijas aukštojo mokslo modernizavimo tema, vykstančias nuo 2005 m. *Hampton Court* viršūnių susitikimo ir siekiama pritraukti investicijas į aukštąjį mokslą (dabar viešojo ir privataus sektoriaus investicijos sudaro 1,3 % BVP ir tai labiau atitinka pagrindinių konkurentų, kaip antai JAV ir Japonijos, rodiklius – viešojo ir privataus sektorių investicijos šiose šalyse yra atitinkamai 2,45 % ir 1,85 %).
- *Aukštąjį išsilavinimą įgyjančių žmonių skaičius.* Komisija siūlo naują lyginamąjį standartą, pagal kurį bent 45 % 30–34 m. asmenų įgytų aukštąjį išsilavinimą. Pasiūlymas atitinka dabartinę 30–34 m. aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičiaus didėjimo tendenciją, bet, kaip ir ankstesnis standartas, skatintų įgyvendinti politiką, kuri padėtų ES rodikliui (šiuo metu jis siekia 30 %) priartėti prie pagrindinių konkurentų (JAV ir Japonijos) rodiklių (šiose šalyse artimiausios palyginamos amžiaus grupės (25–34 m.) asmenų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, yra atitinkamai 39 % ir 54 %). Su matematikos, gamtos mokslų ir technologijų absolventų skaičiumi susiję lyginamieji standartai jau pasiekti. Jų būtų galima nebetaikyti, tačiau reikėtų toliau stebėti, ar šių sričių studijose išlaikoma lyčių pusiausvyrą.
- *Gebėjimas įsidarbinti.* Komisija siūlo apsvarstyti galimybes parengti naują lyginamąjį standartą, susijusį su įvairaus išsilavinimo asmenų dalyvavimu darbo rinkoje. Galimybės sėkmingai įsidarbinti labai glaudžiai susijusios su asmens įgytu išsilavinimu ir, kaip paaiškinta Komisijos komunikate „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“, ateityje šis ryšys bus dar stipresnis. Taip būtų siekiama sustiprinti švietimo ir mokymo sistemų indėlį įgyvendinant Lisabonos darbotvarę.

4.4.3. Skatinti nešališkumą ir aktyvų pilietiškumą

- *Priešmokyklinis ugdymas.* Komisija siūlo naują lyginamąjį standartą, pagal kurį bent 90 % keturmečių turėtų dalyvauti ikimokyklinio ugdymo sistemoje. Bendras ES vidurkis jau siekia beveik 90 %, tačiau šis aukštas bendras rodiklis slepia labai didelius nacionalinius skirtumus. Šio pasiūlymo tikslas – skatinti pažangą siekiant Barselonos Europos Vadovų Tarybos nurodyto tikslo, kad vaikų priežiūros paslaugos būtų teikiamos 90 % vaikų.
- *Mokyklos nebaigiantys asmenys.* Komisija siūlo nekeisti dabartinio lyginamojo standarto, pagal kurį tik pagrindinį išsilavinimą turinčių 18–24 m. asmenų, kurie nebedalyvauja švietimo ar mokymo sistemoje, būtų ne daugiau kaip 10 %. Šio standarto siūloma nekeisti, nes nuo jo patvirtinimo 2002 m. pažanga daroma lėtai. Komisija mano, kad reikėtų kur kas daugiau dėmesio skirti politikos įgyvendinimui, kad būtų iš tiesų pastebimai pažengta siekiant šio standarto.

Kadangi būtina susitelkti į įgyvendinimą, su šiuo lyginamuoju standartu glaudžiai susijusio vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų lyginamojo standarto būtų galima nebetaikyti.

4.4.4. *Stiprinti naujovių ir kūrybiškumo, įskaitant verslumą, aspektus visuose švietimo ir mokymo lygmenyse*

- *Naujovės ir kūrybiškumas.* Komisija siūlo parengti rodiklius ir kartu su valstybėmis narėmis apspręsti, ar tikslinga parengti lyginamąjį standartą, pagal kuriuos būtų nustatoma, kaip švietimo sistemos skatina naujoves ir kūrybiškumą, įskaitant verslumą. 2009–isiais – Europos kūrybiškumo ir naujovių metais – pasikeista politikos įgyvendinimo patirtimi būtų galima pasinaudoti, svarstant šiuos labai naujus klausimus.

5. IŠVADOS

Švietimo ir mokymo politika yra labai svarbi siekiant ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų, socialinės įtraukties ir aktyvaus pilietiškumo, tačiau šioje srityje lieka daug neišspręstų problemų. Pažanga sprendžiant pačias aktualiausias problemas, kaip antai raštingumo didinimas ir mokyklos nebaigiančių asmenų skaičiaus mažinimas, lėtesnė nei planuota. Šiuo metu daugiausia dėmesio skiriama ekonominei krizei, tačiau tai neturi trukdyti nustatyti tinkamas ilgalaikes strategines švietimo ir mokymo politikos priemones. Šiame komunikate pabrėžta, kad Europa turi pašalinti ne vieną švietimo sistemų trūkumą, jei nenori atsilikti nuo kitų pasaulio šalių. Todėl reikmė veiksmingai taikyti atvirojo koordinavimo metodą tobulinant švietimo ir mokymo politiką yra didesnė nei bet kada.

Komisija ragina Tarybą pritarti siūlomai būsimo Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje sistemai, ilgalaikiams iki 2020 m. išspręstiniams strateginiams uždaviniams, 2009–2010 m. prioritetams ir siūlomiems geresniems darbo metodams.

Ateityje sistemą reikėtų peržiūrėti ir atitinkamai pakeisti, atsižvelgiant į sprendimus, susijusius su ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategija, kurie bus priimti po 2010 m.